

מטב עיון

עלון מידע למטיילים למדריכים ולתושבי שדה בוקר והסביבה

**"כִּי-בְּיַמֵּי זְמַרְיָם, מְשַׁבְּמוֹת יְהוָה: כִּי-יָבֵשׁ זֶזְעִיר כָּלָה
דָּשָׁא, יִרְקֵא לֹא הָיָה."**

ישעיהו פרק ט"ו

יולי-אוגוסט במדבר. החום הכבד לא מותיר זמן רב לטיולים, ורק פיצוץ מחריד בצינור הנפט מערער את הקיץ הרדום.

צוות ביס"ש שדה-בוקר

עדכונים מהשטח

- 'דיווחי גבים' אלו הם המקומות המחזיקים עדיין מים ע"פ דיווחים מהשטח: גבי ימין, גב חווה (רדוד יחסית), גב זרחן, עין ירקעם.
- בסוף חודש יוני, כתוצאה מפגיעה של טרקטור שביצע עבודות תחזוקה במקום, אירע פיצוץ בצינור הנפט קצא"א. כתוצאה מכך כמות לא מבוטלת של דלק סילוני זרמה במורד נחל צין... כעת עובדים על שיקום השטח, אך ההשלכות הסביבתיות הן לעוד שנים רבות. ראו פרטים בעמוד הבא.
- בעקבות זאת מעלה צין נסגר למטיילים עד גמר עבודות השיקום, גם הר צרור ונחל צרור סגורים לפחות עד חודש אוקטובר.
- כעת העבודות לשיקום הנחל מעלות כמות עצומה של אבק לשמיים, גם הדרך של מעלה צין נכתשה עד דק ובניגוד לעבר ניתן כעת לרדת עד לתוך הנחל עם פרייבט.
- בימים האחרונים נצפה עוף דורס מסוג עזניה שחורה בתחנת האכלה של שדה צין, מדובר בעוף הדורס הגדול ביותר החולף מעל אזורנו ויכול להגיע למוטת כנפיים של 2.80 מטר.

תצפיות מעניינות מהחודש האחרון

תאריך	שם המין	מיקום	הצופה
10/08	צבוע	חניון הסרפנטינות	קרן כהן, יסמין שטיינמץ וגל בן-דרור
22/08	עזנייה שחורה (!)	תחנת האכלה שדה צין	מידד גורן
22/8	3 זאבים	תחתית מעלה צין	מידד גורן

פיצוץ צינור הנפט בנחל צין:

בתקופה האחרונה, למשמע המילה דלק ישר נחשוב, ויש אפילו שימחו, על העלייה המאיימת במחירי הדלק; אך רק לפני כחודש למשמע המילה דלק היינו כולנו על קצות האצבעות, בדרכנו לצוק מעל בקעת נחל צין, לערוך תצפית בקרת נזקים עקב דליפת צינור הנפט אל תוך הנחל.

מדובר על קו צינור החוצה את הנגב ו"חותך" את שמורות הטבע היפות בישראל, הצינור טמון באדמה ובמקביל אליו עוברת דרך רכב רחבה. הקו נבנה בשיתוף של מדינת ישראל עם איראן של ימי השאה ונועד להתחרות במכליות הנפט של תעלת סואץ, כיום מעבירים בו בעיקר גז ממצרים לירדן.

כפי שבטח כבר הספקתם לשמוע, לקראת סוף יוני השנה, קרס אחד מהצינורות בצינור הנפט אילת-אשקלון בזמן ביצוע עבודות תחזוקה. כמות רבה של דלק זרם אל תוך הנחל עקב הפיצוץ בצינור ואל המקום הוזעקו צוותים רבים של אנשי "רשות הטבע והגנים" וחברת קצא"א (קו צינור הנפט אשקלון-אילת). מחברת קצא"א נמסר כי "בזמן שיפור פעולות קו בדרום כ-3 ק"מ דרומית משדה בוקר, ציוד כבד (באגר) של קבלן חיצוני עזב את אזור השיפוף בקו, ובהוראת פקח רשות הטבע והגנים, חפר מספר מאות מטרים מאזור השיפוף ופגע בקו צינור לא פעיל".

נזילת הדלק, מבלי מתן חשיבות יתרה למי אחראי לכך, נבלמה יחסית מהר וביעילות אך לצערנו הבעיה העיקרית עוד לפנינו: טיפול באדמת הנחל הספוגה בדלק ויתר על כן, השלכות המקרה על המערכת האקולוגית באזור.

ע"פ עמרם, פקח רשות הטבע והגנים, ניתן להבין שאת ההשלכות הכוללות לגבי האזור יהיה קשה מאוד לחזות כעת. ניתן לומר בוודאות שהאזור שבין רכס חתירה-בקעת צין-עין עקב-מדרשת בן גוריון- עין עבדת הופר, וכי האזור כולו פגוע ומעורער. ניתן כמובן לחזות את התייבשות הצמחייה בערוץ, עקב הדליפה, דבר שכמובן ישפיע על בעלי החיים באזור.

במהלך החודשיים האחרונים נעשו עבודות ניקיון וטיפול באזור הפגוע. מעלה צין ונחל צרור נסגרו למטיילים ואת המקום פקדו דחפורים רבים אשר העבירו כמות עצומה של אדמה הנגועה בדלק אל מחוץ לנחל ולשמורה. הטיפול באדמה המזוהמת נעשה לפי התקנים של המשרד לאיכות הסביבה. את האדמה העבירו, בשלב הראשוני לרמת ציפורים, ולאחר סינון קפדני יותר הובאה האדמה לניקוי יסודי ברמת חובב.

למרות המאמצים המרובים ישנה כמות רבה של דלק שעוד נשארה באדמת הנחל ואליה כבר אי אפשר להגיע מבלי ליצור פגיעה נוספת. החשש המרכזי כרגע הוא זרימת הדלק עם השיטפונות בערוץ ואל תוך גבי המים ומקורות המים של בעלי החיים. בין אם החיות ישתו מהמים המזוהמים ובין אם יחליטו להתרחק מהם, התוצאה תהיה זהה, תמותה רבה של בעלי חיים במרחבי האזור. כפי שעמרם אומר: "קטסטרופה אקולוגית".

בימים אלו כבר הסתיימה עבודת פינוי האדמה מהנחל ועומדים להתחיל במילוי הבור שנוצר. עד תחילת אוקטובר כבר מצפים לסיים את המלאכה הרבה וכך להיות מוכנים לכל שיטפון שעלול להפתיע. הדבר אומר שעבורנו, המטיילים הנאמנים, מעלה צין ונחל צרור יהיו סגורים עד לפחות אוקטובר.

תודה לעמרם פקח רשות הטבע והגנים

קרן כהן

מורה חיילת בבית ספר שדה

מרכז צפרות רמת נגב – סקר בזים שחורים בנגב

בימים אלו החל וממשיך במרץ "מרכז צפרות רמת נגב" בפעילות המחקר הראשון שלו – סקר בזים שחורים בנגב. הפעם האחרונה שסקרו מין זה בישראל הייתה בתחילת שנות ה-80 ע"י רון פרומקין שהיה מדריך ב"ס"ש.

הבז השחור הינו מין נודד, בין אוקטובר לאפריל נמצאת אוכלוסיית הבזים במדגסקר ומזרח אפריקה, ובאפריקה מאי נודד הבז למזרח התיכון וצפון אפריקה שם הוא גם מקנן. את תקופת הקינון מבלה הבז באזורים מדבריים בלבד, בעוד שאת שאר התקופות הוא מעביר באזורים סוב-טרופיים. עובדה זו מעוררת תהיה, מכיוון שרוב הציפורים מקננות באביב – התקופה בה יש שפע של מזון. בחודשי הקיץ המדבריים לעומת זאת – קשה מאוד להשיג מזון. אז למה אם כך בכל זאת מקנן הבז השחור בחודשי הקיץ באזורים מדבריים וצחיחים בהם חם יבש ואין מזון רב מצוי? מידד גורן מנהל מרכז הצפרות העלה השערה: הבז השחור ניזון מציפורים וצד אותן בעיקר בתעופה, הוא מגיע לאזורנו בזמן שעוברות פה ציפורים רבות והבז מנצל זאת כדי לצוד את הכמות הנחוצה לו לזמן הקינון. זאת ועוד, גם התחרות לא קשה במיוחד כיוון שרוב הציפורים מקננות בעונת האביב. בעבודה המקיפה שערך פרומקין על הבז השחור התגלה ש-90% מהציפורים מהן הוא ניזון הן נודדות.

בישראל מקנן הבז ממדבר יהודה ועד אילת וכולל כמובן את אזור הר הנגב. כאן הוא מקנן על מצוקים וע"פ הערכת הסקר הקודם מצוי חלק ניכר מאוכלוסיית הבזים בארץ במצוק הצינים ומזרח הרמון.

הבז השחור פעיל לפנות בוקר ובשעות הערב המאוחרות. בשעות החמות הוא מסתתר במקומות מוצלים וצוננים, שעות הפעילות הקצרות, והעובדה שבוא פעיל בעיקר בעונה החמה בה הטיולים מעטים הן כנראה הסיבה העיקרית לכך שלא נערכו מחקרים רבים בנושא וידעוטינו הן מעטות.

במרכז הצפרות הוחלט לחקור אותו מכיוון שדרך הכרת מרחבי הקינון של הבז ניתן יהיה ללמוד רבות על דפוסי נדידת הציפורים שאותן הוא צד – כך נדע איך לשמור על בתי הגידול והתנאים שלהן זקוקות הציפורים על מנת להשלים את הנדידה הארוכה והמתשה על הצד הטוב ביותר...

מטרות הסקר:

- הערכת מצב הבז השחור בנגב – מנחל צפית ועד מכתש רמון. השנה תהיה התמקדות באזורים שזוהו כעיקריים בסקר הקודם שנערך, מצוק הצינים ומזרח הרמון (אלו גם אזורים מטילים מאוד).
- לקבוע סטנדרט שיהיה לנו אומדן לשינויים, וכך נוכל לעקוב אחר המתרחש בקרב האוכלוסייה בנגב.

זהו הסקר הראשון של מרכז הצפרות, כרגע הוא נעשה בעיקר ע"י מידד גורן – מנהל מרכז הצפרות רמת נגב, וברק גרניט – צפר סוקר ממרכז הצפרות הישראלי. הם נעזרים גם במתנדבים, פקחים ומדריכים ב"ס"ש שדה-בוקר. את הסקר מבצעים בשהייה ארוכה בשטח, יש למצוא את המקומות הנכונים שנראים פוטנציאליים לקינון של הבז השחור ולחכות זמן רב עד שייצפה אחד. עד כה נצפו במצוק הצינים 4 קינים בטוחים ומזרח הרמון – 3.

יסמין שטיינמץ

מורה חיילת בבית ספר שדה

צילם: ברק גרניט

תגובות, הערות, הארות, מידע לפרסום ועוד...

יש להעביר לארנון לביא

matbeon.boker@gmail.com

050-2050591

ליצירת קשר

בית ספר שדה: 08-6532016 (מרכז הזמנות – שלוחה 1, מחלקת הדרכה - שלוחה 2).

אתר האינטרנט שלנו:

<http://bsadeh.boker.org.il>